

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.4235.2009.1

Číslo: 68/2012

Právní věta: Skutečnost, že soud (nesprávně) vydal směnečný platební rozkaz, ačkoliv směnka na řad nebyla na žalobce rubopisována, nebrání tomu, aby žalobce i v průběhu řízení o námitkách, v nichž byla tato výhrada žalovaným uplatněna, nedostatek své aktivní věcné legitimace odstranil.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.10.2011

Spisová značka: 29 Cdo 4235/2009

Číslo rozhodnutí: 68

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Směnečný a šekový platební rozkaz

Předpisy: § 175 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v Praze k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 6. 10. 2008 potvrdil rozsudek ze dne 15. 4. 2008, jímž M ě s t s k ý s o u d v Praze ponechal v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 2. 3. 2005, kterým žalovanému uložil zaplatit žalobci částku 400 000 Kč s 6% úrokem od 4. 10. 2002 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 1133,50 Kč a náklady řízení, (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok). Šlo přitom v pořadí již o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně, když jeho předchozí rozsudek ze dne 25. 4. 2006 (jímž původně ponechal směnečný platební rozkaz v platnosti), odvolací soud usnesením ze dne 22. 11. 2006 zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odvolací soud, vycházející ze skutkových zjištění učiněných na základě provedeného dokazování soudem prvního stupně, přitakal soudu prvního stupně v závěru, že žalovaný se vznesenými námitkami povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem neubráníl.

K námitce nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce, odůvodněné tvrzením, že na žalobce měla být směnka, o jejíž zaplacení v dané věci jde, převedena při jejím zpeněžení v exekučním řízení (vedeném na majetek původního směnečného věřitele J. V.) soudním exekutorem Mgr. J. V., přičemž v době vydání směnečného platebního rozkazu na směnce nebyl – v rozporu s požadavkem vyplývajícím z ustanovení čl. I. § 11 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb. (dále jen „směnečný zákon“) – umístěn rubopis, odvolací soud (s odkazem na názor formulovaný již v jeho kasačním rozhodnutí ze dne 22. 11. 2006) uzavřel, že došlo-li k indosaci směnky (jako v posuzovaném případě) alespoň v

průběhu řízení o námitkách (dříve, než soud prvního stupně rozsudkem o námitkách rozhodl), byl tím nedostatek aktivní legitimace žalobce „napraven“ a je pak již bezpředmětné, kdy k převodu směnky došlo.

Za opodstatněnou neměl ani kauzální námitku žalovaného, podle níž směnkou zajištěná pohledávka ve výši 400 000 Kč (vzniklá ze smlouvy o půjčce uzavřené mezi prvním majitelem směnky J. V. jako věřitelem a žalovaným jako dlužníkem) zanikla, když žalovaný vyhověl poukázce, již ve smyslu ustanovení § 535 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, J. V. jako poukazatel zmocnil svého věřitele B. P. jako poukazníka, aby (na úhradu své pohledávky z titulu půjčky poskytnuté J. V.) přijal plnění od žalovaného jako poukázaného. Přitom zdůraznil, že k tomu, aby nastaly účinky poukázky, je podle ustanovení § 535 obč. zák. (mimo jiné) nezbytná dohoda mezi poukazatelem a poukázaným (tj. v poměrech projednávané věci dohoda mezi původním majitelem směnky a žalovaným), jejíž existence však v řízení prokázána nebyla. Plněním poskytnutým B. P. se tedy žalovaný nemohl svého závazku vůči J. V. (odpovídajícího směnkou zajištěné pohledávce) zprostit.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř.

Vadou řízení ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. je řízení podle dovolatele postiženo proto, že soud prvního stupně rozhodl o zaplacení žalobcem předložené směnky směnečným platebním rozkazem, aniž by ovšem pro jeho vydání byly splněny podmínky stanovené ustanovením § 175 o. s. ř. Žalobce nebyl v okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu ve věci aktivně legitimován (předložil směnku, z níž mu nespověděl směnečná práva), přičemž tento nedostatek odstranil až v průběhu řízení o námitkách, kdy na něj soudní exekutor směnku rubopisoval.

Dále dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle kterého žalovaný neprokázal, že se s původním majitelem směnky dohodl na splnění dluhu ze smlouvy o půjčce prostřednictvím poukázky. Takový závěr podle dovolatele neodpovídá „skutkovému ději tak, jak byl v řízení prokázán“. Soudy nižších stupňů neměly posuzovat „danou situaci pouze podle ustanovení občanského zákoníku upravujícího poukázku“, ale měly se zabývat také „tím, zda žalovaný plnil v souladu s vůlí svého věřitele třetí osobě a zda tím tedy došlo k zániku zajišťovaného závazku a v důsledku toho i práva domáhat se uspokojení ze směnky“. „Pokud se totiž vše stalo tak, jak bylo účastníky vypovězeno a všichni s tím souhlasili, došlo minimálně ke konkludentně uzavřené dohodě o způsobu splnění závazku“.

Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé může být v této věci přípustné jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (o situaci předvídanou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. nejde).

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována

rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. se podává, že dovolací přezkum je zde předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročez způsobným dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu, jehož obsahovým vymezením je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.), je pak možné – z povahy věci – posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné. Naopak zde nelze účinně uplatnit námitky proti skutkovým zjištěním způsobem, který předjímá dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., stejně jako důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jestliže tvrzené vady procesu získání skutkových zjištění (zejména provádění a hodnocení důkazů) nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. [III. ÚS 10/06](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2006, pod číslem 130).

Výše uvedené omezení je ve vztahu k dovolacímu důvodu obsaženému v § 241a odst. 3 o. s. ř. dáno tím, že zákon jeho užití výslovně spojuje toliko s dovoláním přípustným podle § 237 odst. 1 písm. a) a b) o. s. ř., popřípadě podle obdobného užití těchto ustanovení (§ 238 a § 238a o. s. ř.).

Jakkoliv dovolatel v dovolání avizuje (mimo jiné) uplatnění dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. – posuzováno podle obsahu – ve skutečnosti kritikou závěru odvolacího soudu o tom, že žalovaný v řízení neprokázal, že se s původním majitelem směnky dohodl na jiném způsobu splnění dluhu ze smlouvy o půjčce než k rukám věřitele, zpochybňuje hodnocení důkazů provedené odvolacím soudem, přičemž současně konstruuje vlastní skutkový závěr (podle kterého z provedených důkazů existence takové dohody vyplývá), na jehož základě následně polemizuje i s právním posouzením věci soudy nižších stupňů. Uplatňuje tak – nepřipustně – dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř., jehož prostřednictvím přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. založit nelze.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud naopak shledává – a potud má dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné – ve výkladu ustanovení § 175 o. s. ř. a v řešení otázek v této souvislosti dovolatelem předestřených.

Podle ustanovení § 175 o. s. ř. předloží-li žalobce v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva, vydá na jeho návrh soud směnečný (šekový) platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Směnečný (šekový) platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného. Nelze-li návrhu na vydání platebního rozkazu vyhovět, nařídí soud jednání (odstavec 1). Nepodá-li žalovaný včas námitky nebo vezme-li je zpět, má směnečný (šekový) platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku. Pozdě podané námitky nebo námitky, které neobsahují odůvodnění, soud odmítne. Podané námitky soud odmítne též tehdy, podal-li je ten, kdo k podání námitek není oprávněn (odstavec 3). Podá-li žalovaný včas námitky, nařídí soud k jejich projednání jednání; k námitkám později vzneseným však již nelze přihlížet. V rozsudku soud vysloví, zda směnečný (šekový) platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu (odstavec 4).

Jak je nepochybné z výše citovaného ustanovení, předložení prvopisu směnky je jedním z předpokladů pro to, aby soud mohl k návrhu žalobce rozhodnout ve věci směnečným platebním rozkazem. Při zkoumání podmínek pro vydání směnečného platebního rozkazu pak musí soud předběžně posoudit předloženou listinu a (mimo jiné) vyhodnotit, zda z formálního hlediska lze na ni nahlížet jako na směnku, tj. jinak řečeno, zda splňuje náležitosti vyžadované pro směnku směnečným zákonem (srov. ve vztahu ke směnce cizí ustanovení čl. I. § 1 a ve vztahu ke směnce vlastní čl. I. § 75 směnečného zákona) a zda žalobci podle obsahu předložené listiny svědčí aktivní věcná legitimace k

výkonu práv ze směnky. Nedoloží-li žalobce prvopis směnky, a to ani přes případnou výzvu soudu prvního stupně, nebo dospěje-li soud k (byť z pohledu konečného výsledku sporu pouze předběžnému) závěru, že žalobcem předložená listina není (platnou) směnkou, popřípadě že žalobce podle obsahu směnky není věcně legitimován, nemůže návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu vyhovět a ve věci nařídí jednání (srov. § 175 odst. 1, větu poslední, o. s. ř.).

Nepostupuje-li soud prvního stupně výše uvedeným způsobem (tj. rozhodne-li ve věci směnečným platebním rozkazem, aniž by byly splněny formální předpoklady pro jeho vydání), jde sice z pohledu ustanovení § 175 o. s. ř. o postup nesprávný, nicméně takto vydaný směnečný platební rozkaz lze, jak plyne z ustanovení § 175 o. s. ř., odklidit jen k (včasným) námitkám žalovaného, ve kterých je výhrada nesplnění formálních předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu obsažena (srov. v této souvislosti ve vztahu k námitce nepředložení prvopisu směnky důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [29 Cdo 328/2009](#), jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu a který byl dne 12. 10. 2011 občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu schválen k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolateli lze – vycházejí z výše řečeného – přisvědčit potud, že v poměrech projednávané věci není pochyb o tom, že soud prvního stupně rozhodl ve věci směnečným platebním rozkazem, ač formální předpoklady pro jeho vydání splněny nebyly. Ze spisu je totiž zřejmé, že obsah předložené směnky neumožňoval (v okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu) přijmout závěr, že žalobce je k výkonu práv ze směnky aktivně legitimován, když směnka byla vystavena na řad osoby od žalobce odlišné (J. V.) a nenacházel se na ní rubopis, kterým by byla práva ze směnky převedena na žalobce – srov. v této souvislosti ustanovení čl. I. § 11 a násl. směnečného zákona a ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech), ani nebyly tvrzeny (a osvědčeny) jiné skutečnosti, ze kterých by bylo možno usuzovat na převod směnky na žalobce (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2002, sp. zn. [29 Odo 314/2001](#), uveřejněný pod číslem 62/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Oproti mínění dovolatele však z výše uvedeného závěr o nutnosti takto vydaný směnečný platební rozkaz zrušit bez dalšího neplyne. Zabývat se (z pohledu naplnění předpokladů, za nichž lze ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem) tím, zda žalobce před vydáním směnečného platebního rozkazu osvědčil svou aktivní věcnou legitimaci, má totiž (z hlediska posouzení, zda by měl být směnečný platební rozkaz k námitkám žalovaného zrušen či ponechán v platnosti) význam jen tehdy, není-li aktivní věcná legitimace žalobce doložena (prokázána) ani v průběhu řízení o včas uplatněných námitkách. V situaci, kdy podle výsledků řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu není pochyb o tom, že žalobci aktivní věcná legitimace k vymáhání práv ze směnky svědčí, nemůže (předchozí) nesprávný procesní postup soudu prvního stupně při vydání směnečného platebního rozkazu (co do úsudku, že žalobce je podle obsahu předložené směnky věcně legitimován) představovat vadu řízení, jež by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Ostatně opačný výklad predestinovaný dovolatelem, podle kterého soud směnečný platební rozkaz vydaný v rozporu s ustanovením § 175 o. s. ř. (bez splnění formálních předpokladů pro jeho vydání) musí bez dalšího zrušit, by ve svém důsledku vedl k tomu, že ve skutečnosti jediným důvodem procesního neúspěchu žalobce v takovém řízení by bylo právě pochybení soudu při zkoumání podmínek, za nichž může ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem (vedoucí následně ke zrušení směnečného platebního rozkazu a tím i ke skončení daného řízení). Takový závěr by přitom byl zjevně v rozporu s požadavky, jež na postup soudu při projednávání konkrétního sporu klade občanský soudní řád (srov. ustanovení § 2 o. s. ř., podle kterého v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob).

Jinak řečeno, k námitce, že nebyly splněny předpoklady stanovené ustanovením § 175 o. s. ř. pro vydání směnečného platebního rozkazu, neboť žalobce neosvědčil svou aktivní věcnou legitimaci, lze zrušit směnečný platební rozkaz jen tehdy, nedoloží-li žalobce věcnou legitimaci ani v průběhu řízení o námitkách.

Odvolací soud tedy v posuzované věci nijak nepochybil, jestliže v situaci, kdy soudní exekutor Mgr. J. V. jako osoba k tomu oprávněná (oprávnění soudního exekutora převést směnku vystavenou ve prospěch J. V. rubopisem na žalobce nebylo dovoláním zpochybněno) v průběhu řízení o námitkách indosoval směnku na žalobce, neshledal důvody pro zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, přičemž Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.